

Катерина АБДУЛА,
здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник: Олена ІЛЬІНА,
кандидат педагогічних наук

Комунальний заклад
«Харківська гуманітарно-педагогічна академія»
Харківської обласної ради (м. Харків)

ФОРМУВАННЯ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ПРОФЕСІЙНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ

Те, що відбувається в нашій країні і світі, серйозні соціальні та економічні зміни показують, що деякі моральні, культурні цінності та орієнтації суспільства вимагають перегляду, зміни світогляду. Ціннісні орієнтації є однією з провідних характеристик особистості, унікальною формою пізнання особистістю особливостей розвитку суспільства загалом, свого соціального середовища, сутності свого «Я». Ціннісні орієнтації характеризують світогляд особистості, виконують функції регуляторів поведінки та виявляються в усіх аспектах людської діяльності.

На сучасному етапі розвитку суспільства все більша увага приділяється питанням професійних цінностей здобувачів освіти. Процес формування професійних ціннісних орієнтацій здійснюється через засвоєння змісту майбутньої професійної діяльності, оволодіння компетенціями, необхідними для її здійснення, через формування професійної самосвідомості, професійної придатності, і звичайно, через засвоєння системи професійних цінностей [2, с. 27].

Багато дослідників надавали великого значення сформованості в індивіда системи його ціннісних орієнтацій. Так, науковці І. Бех, К. Гордєєва, Г. Кондратенко, О. Мельник, Г. Мешко, О. Мешко, Г. Печерська, І. Роман, М. Чумак, Н. Шемигон досліджували питання формування професійних цінностей майбутніх педагогів. Учені О. Дурманенко, О. Камінська, Н. Лапханова, Є. Мамчур, В. Паскар, І. Роман, Є. Слободнюк, Н. Шемигон у своїх працях розкривали питання педагогічних умов проблеми формування професійно-ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів.

Відповідно до положень, що закладені у загальнодержавних нормативних документах таких як Закони України «Про освіту», «Про вищу

освіту», Державна національна програма «Освіта» (Україна XXI ст.), Концепція Нової української школи передбачено виховання на цінностях, нові погляди на професійні цінності і професійно-ціннісні орієнтації вчителя, які визначаються реаліями сьогодення, що націлює на формування у здобувачів освіти розуміння власних цінностей і побудови ефективних, реалістичних життєвих цілей, які їм не суперечать [3; 5].

Набуття людських цінностей йде з самого дитинства, дитина усвідомлює для себе їх суть та зміст у процесі спілкування та взаємодії з іншими людьми. Далі, у процесі навчання, всебічного розвитку, накопичення життєвого досвіду особистість виробляє здатність самостійно вибирати системно-утворювальну цінність, тобто ту, яка в даний момент видається їй найбільш значущою, і одночасно вибудовує певну систему цінностей [1, с. 133].

У цих умовах для досягнення професійної компетентності та конкурентоспроможності майбутні вчителі мають бути активними, ініціативними, креативними, мобільними особистостями, здатними швидко орієнтуватися в мінливому соціальному та виробничому середовищі, швидко приймати рішення та організовувати свою діяльність до їх виконання, безперервно самоутворюватися і самовизначатися, аж до кардинальних змін у галузі професійної діяльності [4, с. 254].

Таким чином, спостерігається суперечність між традиційною орієнтацією вищої педагогічної освіти на підготовку фахівців у вузькій предметній галузі та необхідністю підготовки фахівця нової формації, здатного вийти за межі своєї професійної ролі та актуальної педагогічної ситуації, орієнтованого на якісне перетворення дійсності, внесення значного вкладу в розвиток особистості учня. У контексті зазначеної проблематики особливе значення набуває розвиток ціннісних орієнтацій майбутніх педагогів в освітньому середовищі педагогічних закладів.

Унаслідок цього стають актуальними дослідження формування ціннісних орієнтацій та професійної спрямованості майбутніх учителів початкових класів, а також розробка програм, спрямованих на розвиток особистого та професійного самовизначення.

Заклад освіти є для майбутнього педагога найважливішим інститутом позитивної соціалізації: забезпечує майбутньому фахівцю певний соціальний статус та почуття захищеності; сприяє розкриттю здібностей,

підвищенню почуття власної значущості, самооцінки, самоповаги; дає можливість освоювати культурні форми організації та проведення дозвілля, реалізувати себе у суспільно значущій діяльності, позитивно впливати на суспільство як представник педагогічної спільноти та носій загальнолюдських і професійних цінностей тощо.

Список використаних джерел:

1. Белан Т. Г. Проблема формування професійно-ціннісних орієнтацій у психолого-педагогічній літературі. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2020. № 8 (164). С. 132–135.
2. Вініченко А. А. Формування ціннісних орієнтацій у студентів закладів вищої освіти у сучасному соціокультурному просторі. *Вісник післядипломної освіти. Серія: Педагогічні науки*. 2017. Вип. 4. С. 24–32.
3. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / за заг. ред. М. Грищенка. Київ, 2016. 40 с. URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 10.10.2024).
4. Печерська Г. О. Професійні ціннісні орієнтації вчителів. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія: Психологічні науки*. 2013. Вип. 10 (91), Т. 2. С. 252–257.
5. Про вищу освіту: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 10.10.2024).